Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 10.12.2025 www.osw.waw.pl

Rosja na unijnej „czarnej liście" państw piorących pieniądze

Iwona Wiśniewska

3 grudnia Komisja Europejska (KE) wpisała Rosję na unijną listę państw wysokiego ryzyka („czarna lista"), które wykazują strategiczne braki w swoich systemach przeciwdziałania przestępczości finansowej. Formalnie decyzja ta wejdzie w życie w ciągu dwóch iesięcy od jej opublikowania, jeśli nie zostanie odrzucona przez Parlament Europejski i Radę Europejską. Obj cie Federacji Rosyjskiej (FR) ogranicze nastąpiło pomimo nieumieszczenia jej na podobnym wykazie przygotowanym przez międzynarodową Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF), której UE jest członkiem założycielem.

Przeprowadzona przez KE ocena wykazała niestosowanie się Rosji do standardów FATF dotyczących m.in. niezależności rosyjskiej jednostki analityki finansowej (Rosfinmonitoringu), współpracy Rosfinmonitoringu z jego międzynarodowymi odpowiednikami (np. w zakresie wymiany informacji), jak również zapewnienia przejrzystości beneficjentów transakcji i odpowiedniego śledzenia operacji aktywami kryptograficznymi. Zdaniem KE luki te wykorzystuje się do prania pieniędzy, finansowania terroryzmu oraz obchodzenia sankcji. Ponadto FR ściśle kooperuje z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną (KRLD), która znajduje się nie tylko na listach FATF i UE, lecz także została objęta restrykcjami ONZ.

Wpisanie Rosji na „czarną listę" nastąpiło po długotrwałej presji ze strony kilku państw członkowskich i Parlamentu Europejskiego, który w lipcu wręcz wymusił na KE ponowną ocenę systemu finansowego FR. Oznacza to, że nie należy się spodziewać sprzeciwu eurodeputowanych wobec podjętej decyzji. Do zawetowania regulacji przez Radę Europejską potrzeba natomiast większości głosów państw członkowskich, której zebranie jest wątpliwe. Obecność na „czarnej liście" będzie skutkować poważnym wzmocnieniem presji ekonomicznej na Rosję i uszczelnieniem funkcjonującego unijnego reżimu sankcyjnego. Ponadto będzie prowadzić do dalszego ograniczenia relacji gospodarczych z FR ogółem.

Komentarz

- **Wpisanie Rosji na „czarną listę" UE uderzy we wszystkie podmioty powiązane bezpośrednio lub pośrednio z FR** (dotychczas restrykcje finansowe na nią nakładane dotyczyły wybranych podmiotów wymienionych w pakietach sankcyjnych). Unijne organizacje finansowe będą miały obowiązek szczegółowej weryfikacji transakcji z udziałem rosyjskich firm i obywateli tego kraju, także tych realizowanych poprzez państwa trzecie, oraz raportowania o nich. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do

ich beneficjentów banki będą domagać się szczegółowych wyjaśnień albo rezygnować z przeprowadzenia transakcji.

- **Trudności z realizacją operacji transgranicznych z rosyjskimi podmiotami mogą przyspieszyć proces rezygnacji UE z importu surowców energetycznych z FR.** Wymóg szczegółowej kontroli transakcji finansowych będzie poważną barierą współpracy z tamtejszymi podmiotami, co może prowadzić do dalszej redukcji unijno-rosyjskiej wymiany gospodarczej ogółem. W trzecim kwartale 2025 r. jej obroty spadły do najniższego poziomu od 2002 r. (tj. ok. 13 mld euro, przy czym UE notuje dodatnie saldo w tych relacjach). Udział Rosji w unijnej wymianie handlowej zmniejszył się do ok. 1%, a najważniejszymi towarami importowanymi z tego państwa pozostawały gaz (3 mld euro) i ropa naftowa (0,9 mld euro).
- **Decyzja UE zwiększa ryzyka związane z intensywną współpracą z Rosją także dla państw trzecich.** Instytucje finansowe z Chin, Indii czy Zjednoczonych Emiratów Arabskich najprawdopodobniej będą zmuszone ograniczyć tę kooperację, jeśli nie chcą narażać swoich relacji z unijnymi bankami. Oznaczać to będzie wzrost kosztów współpracy FR z zagranicą i wydłużenie czasu dostaw. Prawdopodobnie Rosja zacznie dynamicznie budować alternatywne kanały rozliczeniowe, np. z wykorzystaniem kryptowalut.
- **Decyzja UE o zaliczeniu FR do grupy państw o wysokim ryzyku przestępczości finansowej to odpowiedź na odmowę objęcia jej podobnymi ograniczeniami przez FATF.** Od początku rosyjskiej pełnoskalowej agresji na Ukrainę państwa zachodnie bezskutecznie podejmowały próby rozszerzenia „czarnej listy" FATF, co oznaczałoby konieczność szczegółowej weryfikacji transakcji finansowych rosyjskich podmiotów przez wszystkie kraje przestrzegające standardów tej organizacji (ok. 200 krajów i jurysdykcji). Państwa intensywnie współpracujące z FR jednak nie wyrażały na to zgody. W lutym 2023 r. udało się jedynie zawiesić ją w prawach członka FATF. W efekcie UE, która wcześniej wzorowała się na rekomendacjach tej organizacji, zdecydowała się na nałożenie odrębnych ograniczeń wobec Rosji.